

[233] Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte fredag den 9. mars 1973 kl. 9.00.

Møtet ble ledet av formannen, H e l g e S e i p .

Til stede var: T. Bratteli, K.M. Fredheim, K. Frydenlund, G. Hansen, Aa. Haugstvedt, M. Munkebye, T. Oftedal, H. Seip, P. Thyness (for K. Willoch), J. Østby, B. Ingvaldsen, G.A. Larsen, I. Bakken, K.J. Brommeland, R. Fjeldvær, G. Garbo, A. Hagen, Aa. Lionæs, S. Ludvigsen, S. Nybø, S. Stray, A. Lorentzen (for I. Ulveseth) og J.A. Vikan.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Dagfinn Vårvik.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet:

Fra Utenriksdepartementet: politisk sekretær Asbjørn Ringen, statssekretær Tormod Petter Svennevig, ekspedisjonssjef Kjeld Vibe og underdirektør Kjell Eliassen.

D a g s o r d e n :

1. FN-konferansen om havets folkerett (jfr. tidligere tilsendt materiale).
2. Spørsmålet om anerkjennelse av Nord-Korea.
3. Eventuelt.

S a k n r . 1

FN-konferansen om havets folkerett.

Formannen: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

[234] Utenriksminister Dagfinn Vårvik: I forbindelse med denne saken har vi sendt ut en orientering til komiteens medlemmer om de forskjellige springende spørsmål som man kommer til å behandle på denne konferansen, og jeg skal forsøke å begrense meg til tre hovedområder som vil stå i fokus under denne konferansen, nemlig sjøterritoriet, fiskerigrenseproblematikken og kontinentalsokkelen.

Når det gjelder sjøterritoriet, vil spørsmålet om den maksimalt tillatelige utstrekning av dette være et hovedspørsmål på konferansen, men vi regner ikke med at dette vil bli blant de vanskeligste spørsmål å løse. Det vil trolig være stort flertall for å begrense sjøterritoriet til en avstand av 12 nautiske mil fra kysten. En annen sak er at en slik 12 mils løsning vil forutsette at man samtidig finner en løsning på andre – og vanskeligere – spørsmål, som fiskerijurisdiksjonen utenfor sjøterritoriet og gjennomfartsretten innen sjøterritoriet. Sammenhengen mellom de forskjellige enkeltspørsmål er så nær at separatløsninger neppe i særlig utstrekning vil komme på tale. En må regne med at det i siste instans vil være påkrevd med en såkalt «pakkeløsning», omfattende de aller fleste av saksområdene.

Videre når det gjelder sjøterritoriet, står en foruten overfor spørsmålet om utstrekningen av dette, overfor det hovedproblem om en skal forsøke å presisere nærmere den rett til såkalt «uskyldig gjennomfart» innen sjøterritoriet, som den internasjonale skipsfart i dag har etter Genève-konvensjonen av 1958. Videre om det bør etableres særregler for streder, med sikte på en mer omfattende gjennomfartsrett i disse enn den som gjelder for sjøterritoriet for øvrig.

Særlig stredespørsmålet vil tydeligvis bli en vanskelig nøtt å knekke for konferansen. USA og Sovjetunionen legger begge – vesentlig av militære grunner – stor vekt på å forhindre at en alminnelig utvidelse av sjøterritoriet til 12 mil, skal føre til begrensninger i gjennomfartsretten i det store antall streder som vil bli berørt av en slik utvidelse. Disse stormaktenes synspunkter faller sammen med de øvrige skipsfartsnasjoners interesser. De har imidlertid ikke støtte fra flertallet av FN's medlemsland, og vil derfor bare kunne imøtekommes innen rammen av en pakkeløsning som på andre punkter går langt i retning av å tilgodese flertallets interesser, kanskje særlig når det gjelder spørsmålet om hvor langt kyststaten skal kunne gå i retning av å tilta seg myndighet utenfor sjøterritoriet.

Hvilke konkrete løsninger konferansen vil finne fram til i spørsmålet om utstrekningen av kyststatenes særrettigheter utenfor sjøterritoriet, er det vanskelig å si [235] noe presist om på det nåværende tidspunkt. Vi mener imidlertid allerede nå å ane konturene av det mønster som et kompromiss i form av en pakkeløsning må legges opp til, dersom det skal lykkes å nå fram til enighet. Vårt inntrykk er at dette mønster vil måtte bestå av løsninger som på den ene side anerkjenner en utstrakt fortrinnsrett og reguleringsrett for kyststaten når det gjelder naturressursene i en eller flere soner utenfor territorialfarvannet, men som samtidig på den annen side bygger på det tradisjonelle prinsipp om havets frihet for så vidt angår bruken av havet for transportformål. Vi ser det slik at et kompromiss etter disse linjer i det store og hele vil falle godt sammen med norske interesser, og at den norske delegasjons hovedoppgave derfor må være å medvirke til at løsninger på et slikt grunnlag kan komme i stand.

Av de forslag som her er lagt fram, må en kunne si at det enkleste, men samtidig det mest radikale, er det som har et flertall av utviklingslandene bak seg, og som forutsetter at kyststaten skal ha full enerett til samtlige naturressurser i havet og på havbunnen i en såkalt «økonomisk sone» som skal gå helt ut til en avstand av 200 sjømil fra kysten. Om en vil få en slik enhetlig løsning omfattende så vel havbunnen som havet over, eller om en vil få separate løsninger for havbunnen og de overliggende havområder, er det ennå for tidlig å si noe om.

Hva spesielt fiskerispørsmålene angår, går hovedskillelinjen mellom på den ene side et mindretall av innlandsstater og av stater som legger avgjørende vekt på sine havfiskeinteresser – land som Sovjetunionen, Polen, Japan og Storbritannia – og på den annen side utviklingslandene og de øvrige stater som først og fremst baserer sin holdning på kystfiskeinteressene. Interessemotsetningene er for så vidt klare, men en skal være oppmerksom på at de store havfiskenasjoner ikke går imot enhver form for fortrinnsrett for kyststaten utenfor 12-milslinjen. Det striden står om, er for det første om fortrinnsretten for kyststaten i et tilstøtende område utenfor

12-milslinjen skal gjelde for alle kyststater eller som hovedregel bare for utviklingslandene. Og for det annet om kyststaten i det område som omfattes av dens fortrinnsrett, også skal ha regulerings- og håndhevelsesmyndighet.

Mens de typiske havfiskenasjoner ønsker å begrense kyststatens rettigheter utenfor 12-milsgrensen til maksimalt en viss fortrinnsrett innenfor rammen av et internasjonalt reguleringsystem, er det på den annen side også blant de industrialiserte land en rekke som er innstilt på å gi kyststaten både fortrinnsrett og reguleringsrett i området utenfor 12-milslinjen. Canada, De forente stater, Australia og New Zealand har alle tatt til orde [236] for ordninger som går temmelig langt i denne retning, men som likevel ikke vil stille kyststaten fullt så fritt som utviklingslandenes forslag om en 200 miles økonomisk sone tar sikte på.

Spør man så hvor de nordiske land står i bildet, er det for det første klart at Island helt ut deler synet til flertallet av utviklingslandene og altså går inn for en bred soneløsning med full enerett for kyststaten til fisket innen sonen. Sverige og Finland derimot må på grunnlag av de innlegg som de hittil har holdt, nærmest plasseres på den konservative fløy i spørsmålet om utstrekningen av kyststatens rettigheter, selv om den svenske delegat i sitt innlegg i Havbunnkomiteen sist sommer uttalte at Sverige var «rede til å drøfte bredere fiskerisoner eller andre former for utvidet nasjonal fiskerijurisdiksjon». Når det gjelder Danmark, er vi spent på resultatet av det arbeid som i den seneste tid har pågått i København, med sikte på å legge opp en linje. Et foreløpig arbeidspapir, som ennå ikke var endelig klarert på ansvarlig politisk hold, ble lagt fram til drøftelse på et nordisk samrådsmøte i København 14. og 15. februar. Fra vårt synspunkt var dette papir meget positivt, idet det erkjente at kyststaten i et område utenfor 12-milslinjen må ha ikke bare en fortrinnsrett, men også en utstrakt reguleringsmyndighet.

Når det så gjelder vår egen holdning, vil jeg minne om uttalelsen i Regjeringens tiltredelseserklæring om at Norge på Konferansen om havets folkerett vil gå inn for en styrking av kyststatenes suverenitet over fisket i de tilgrensende havområder. Vår holdning på dette punkt innebærer ingen endring i den linje som ble fulgt av den forrige regjering.

Vi ser det slik at den norske delegasjon bør arbeide for en løsning som i et område utenfor 12-milslinjen vil gi kyststaten både fortrinnsrett til og reguleringsmyndighet over fiskeressursene i havet. Regjeringen har imidlertid ennå ikke lagt seg fast på noen bestemt linje når det gjelder den nærmere avgrensning av dette spesielle område, eller med hensyn til omfanget av den reguleringsmyndighet som kyststaten bør tillegges innen området. Arbeidsutvalget for fiskerispørsmål under sjøgrenseutvalget er her, med bistand fra bl.a. Fiskeridirektoratets havforskningsinstitutt, i ferd med å analysere implikasjonene for norske interesser av de alternative løsninger som er aktuelle. Så lenge dette omfattende arbeid ikke er avsluttet, og så lenge drøftelsene innen FN fortsatt befinner seg i den nåværende tidlige fase, vil det neppe være hensiktsmessig å binde seg til noen bestemt helt konkret løsning. Jeg vil for øvrig understreke at vi fra norsk side må konsentrere oppmerksomheten ikke bare om behovet for en styrking av kyststatens stilling, men også om ønskeligheten av en videre utbygging av det internasjonale

fiskerireguleringssystem. Også denne side [237] av saken har vært fremholdt av den norske delegasjon i innlegg i Havbunnkomiteen.

Det forslag som er lagt fram om en «økonomisk sone» for kyststaten på 200 mil, forutsetter foruten enerett til naturressursene, at kyststaten innen sonen skal ha full jurisdiksjon i forurensningsspørsmål. Jeg vil ikke legge skjul på at vi ser med en viss bekymring på denne side av forslaget på grunn av den fare for vilkårlighet og for diskriminering mellom forskjellige skipsfartsland som alltid vil være knyttet til vidtgående kyststatjurisdiksjon i skipsfartsspørsmål. En utvidet adgang til ensidig opptreden vil neppe heller i realiteten bringe havforurensningsproblemene nærmere sin løsning. Det som trenges her, er omfattende tiltak på det internasjonale plan.

Likevel tror jeg ikke – på bakgrunn av det store flertall en må regne med for en utvidelse av kyststatens jurisdiksjonskompetanse i forurensningsspørsmål – at det vil være klokt av oss å innta et altfor steilt og negativt standpunkt i saken. Vi må erkjenne at utviklingen går i retning av større myndighet for kyststaten også på dette område. Det relevante spørsmål vil i virkeligheten ikke være om kyststaten skal tillegges et særlig ansvar også utenfor 12-milslinjen, men hvor vidtgående dette ansvar skal bli. Her vil vi på norsk side være interessert i å gjøre vår innflytelse gjeldende i modererende retning. Men dette forutsetter at vi ikke totalt avviser problemstillingen allerede i utgangspunktet.

Til slutt: Når det gjelder rettighetene over kontinentalsokkelen, fastslår Genève-konvensjonen om kontinentalsokkelen av 1958 at kyststatens suverene rettigheter går ut til en dybde av 200 m, eller så langt utenfor denne grense som havets dybde tillater utnyttelse av naturforekomstene. Sistnevnte kriterium, det såkalte utnyttelseskriterium, innebærer at yttergrensen for de nasjonale kontinentalsokler stadig flyttes utover i takt med den teknologiske utvikling, en situasjon som åpner for et uheldig kappløp om havbunnens ressurser. En hovedoppgave for konferansen vil derfor være å etablere nye, faste kriterier til avløsning av utnyttelseskriteriet.

Flertallet i Havbunnkomiteen går i dag inn for at det nye kriterium må bli en 200 mils grense. Som nevnt er kontinentalsokkelen innbefattet i den 200 mils «økonomiske sone» som det store flertall utviklingsland ønsker opprettet. En slik 200 mils løsning vil gi Norge det alt vesentlige av de petroleumsinteressante områder utenfor kysten og må for så vidt sies å være tilfredsstillende. Vi vil likevel i et norsk innlegg i Havbunnkomiteen peke på at flere av partene i 1958-konvensjonen, bl.a. Norge, [238] har en geologisk sokkel som på enkelte områder strekker seg mer enn 200 mil ut fra kysten, med naturressurser som det er fullt mulig å utnytte, og som derfor i dag, i kraft av konvensjonens utnyttelseskriterium, tilhører disse stater. Det må komme klart fram at de nye kriterier som konferansen skal utarbeide, ikke må være av en slik art at de fører til en innsnevring av det område som kyststaten på grunnlag av 1958-konvensjonen har suverene rettigheter over i dag. Skal dette kunne unngås, vil det være nødvendig å gi den enkelte kyststat adgang til å kombinere 200 mils kriteriet med et dybdekriterium på i hvert fall 500 m.

Formannen: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen. Er det noen som ønsker ordet?

Knut Frydenlund: Som utenriksministeren sa i sitt innlegg, er dette en oppfølging av det arbeid som tidligere regjeringer har gjort på denne sektor, og vi kan slutte oss til de synspunkter som utenriksministeren her gjorde gjeldende på Regjeringens vegne.

Dette er en meget viktig sak internasjonalt sett, ikke minst for Norge. Vi er jo her i en dobbeltstilling at som skipsfartsnasjon er vi interessert i minst mulig restriksjoner, og som kyststat med store fiskeriinteresser og store interesser på kontinentalsokkelen, er vi interessert i å utvide kyststatens myndighet mest mulig. Hvis den pakkelsning som utenriksministeren var inne på, om å splitte det opp i forskjellige soner, blir godtatt, blir resultatet et av de få tilfelle hvor vi får både i pose og sekk – både som skipsfartsnasjon og som kyststat. Så dette generelle opplegg vil vi kunne gi vår fulle tilslutning. Men jeg har et par spørsmål i tilknytning til utenriksministerens innledning.

Det gjelder for det første dette amerikanske forslaget som det refereres til i det omsendte notatet, om reguleringer for andre fiskearter enn de som må anses som «sterkt vandrende». Det åpner jo for svært kompliserte avgrensningsspørsmål, og: Hvordan vurderer man dette spørsmål fra norsk side?

Det annet spørsmål gjelder den arbeidsgruppe som er nedsatt for fiskerigransen. Hvordan har den vurdert den eventuelle konflikt mellom de norske havfiskernes og kystfiskernes interesser?

[239] Det går fram av konklusjonen at det er kystfiskernes interesser man vil gå inn for. Dette problemet må imidlertid ha vært oppe til drøfting i dette utvalget, og jeg er interessert i å høre hvordan dette spørsmålet ble vurdert der.

Formannen: Når det gjelder det generelle opplegget her, er jeg av samme oppfatning som hr. Frydenlund. Opplegget avviker for så vidt ikke i sitt utgangspunkt fra synspunkter som vi tidligere har diskutert.

Et av de punktene som vel har særlig interesse for oss, er de tiltak som kan gjennomføres internasjonalt i forbindelse med forurensningsproblemene. Jeg synes det er naturlig spesielt for oss nettopp nå å understreke det ansvar som en må legge på landene som utnytter kontinentalsokkelen i forbindelse med olje- og gassutvinning, og at vi da i den sammenheng må være innstilt på spesielt å vurdere problemer av den art av betydning bl.a. for utvinningen i Nordsjøen.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Hr. Frydenlund spurte hvordan vi vurderte det amerikanske forslag om reguleringer for andre fiskearter enn de som må anses som «sterkt vandrende». Det er vel et av de mest kompliserte forslag som er kastet fram i denne forbindelse. Det er, så vidt jeg har forstått, så vidt komplisert at en regner med som usannsynlig at det kan nå fram.

Det er et par personer i Utenriksdepartementet som har arbeidet nokså mye med disse spørsmål, deriblant underdirektør Eliassen som er til stede her, og hvis det

er mulig, hr. formann, vil jeg gjerne be om at han kan få besvare det andre spørsmålet fra hr. Frydenlund, siden han har deltatt i de møtene hvor dette spørsmål har vært drøftet.

Formannen: Jeg gir da ordet til underdirektør Eliassen.

Underdirektør Eliassen: Den arbeidsgruppen som har vært nedsatt for fiskerispørsmål, har beregnet tapet for norske havfiskere på fremmede lands kyster og vinningen for kystfiskerne på egen kyst, både under den forutsetning at det ble en utvidelse av fiskerigrensen, og under den forutsetning at man får en løsning etter det amerikanske forslaget.

[240] Det er veldig kompliserte beregninger, og de tall man er kommet til, er naturligvis runde og ikke helt sammenlignbare. Men det synes iallfall å være en betydelig større vinning på kystfiskesiden enn tap på havfiskesiden.

En særlig vanskelighet er jo at dette slår forskjellig ut for de forskjellige distrikter i Norge. Det er visse distrikter som taper, og visse distrikter som vinner. Enkelte medlemmer av gruppen, bl.a. fra fiskeriorganisasjonene, mente imidlertid at havfiskere som måtte bli utestengt fra fremmede kyster, vil kunne legge om sitt fiske og ta opp et kystfiske utenfor Norge.

Guttorm Hansen: Jeg vil gjerne spørre underdirektør Eliassen om man vurderte hvilken innvirkning dette vil ha på bosettingsstrukturen, henholdsvis på Vestlandet og i Nord-Norge.

Underdirektør Eliassen: Man har ikke gått noe særlig langt inn på virkningene i distriktene i så henseende. Det man har gjort, er å vurdere separat virkningene totalt sett av en fiskerigrenseutvidelse og i en annen rapport virkningene av en løsning etter de amerikanske linjer. Man har heller ikke foretatt noen avveining mellom de to løsninger.

Guttorm Hansen: Men det er vel åpenbart at det ville gi veldig forskjellig utslag av forskjellig art for de forskjellige fiskeridistrikter i Norge?

Underdirektør Eliassen: Ja, det synes helt klart.

Karl J. Brommeland: Jeg vil i likhet med hr. Frydenlund og formannen gi min tilslutning til dette opplegget fra Utenriksdepartementets side. Det er vel vanskelig å gjøre det annerledes på det nåværende tidspunkt. Det er en meget vanskelig sak dette her, så jeg tror at det er klokt å legge det opp som det er gjort.

Når det gjelder dette med den såkalte «uskyldige gjennomfart» og det standpunkt en har tatt der, har jeg lyst til å spørre om også skipsfartsnæringen er enig i den vurdering som utenriksministeren gjorde gjeldende, at man [241] altså skal gå så forsiktig til verks.

Når det videre gjelder dette med gjennomfarten i stredene, tror jeg det er riktig at man tar denne «lave profilen» som nevnes, spesielt også siden Danmark her har andre interesser, kan man si.

Når det så gjelder kyststatjurisdiksjonen, er vi jo i den situasjon at vi her i Norden har forskjellige synspunkter. Det kom tydelig fram da vi drøftet disse spørsmål under den nordiske fiskerikonferanse på Færøyane sist sommer. Sverige, Danmark og Norge har forskjellige synspunkter på det, og Islands synspunkt kjenner vi jo fra før, så det er ingen enkel affære.

Det som jeg er noe betenkt over, og som for så vidt også kommer fram i denne rapporten her, er at utviklingslandenes synspunkter i grunnen synes å få nokså sterk støtte også utenom utviklingslandene. Jeg tenker på fra Australias side og New Zealands side og også fra Island. Det er jo i og for seg beklagelig at de skal vinne så stort gehør når det gjelder dette med 200 mil, som ikke er i vår interesse. Men allikevel – selv om vi har våre egne oppfatninger der og vil gjøre de gjeldende – tror jeg det er riktig at man på dette område på det nåværende tidspunkt går så forsiktig fram som det som ble antydnet av utenriksministeren.

[242] Tor Oftedal: Jeg vil først gi uttrykk for at jeg synes det er meget verdifullt, dette 16 siders notat vi har fått med en samlet fremstilling både av den generelle problematikk og av Norges holdning når det gjelder de forskjellige punkter.

Jeg vil gjerne straks reise spørsmålet om i hvilken grad vi må betrakte dette notat som er fortrolig dokument. Rent teknisk må det være fortrolig, men jeg ville sette pris på, hvis der er ting i dette notat som må holdes hemmelig, om man kunne få utarbeidet et nytt notat som vi kunne bruke som et åpent arbeidsdokument.

Som alle vet, har Norge spilt en meget aktiv rolle under FN's arbeid med havbunnsaken og spørsmålet om utforming av nye regler for havets folkerett. Delvis har aktiviteten skjedd åpent, delvis har den artet seg som en innsats bak kulissene, og det er vel neppe for mye sagt at det ikke minst er takket være den norske innsatsen innen FN, bl.a. siste høst, at man nå har fått dette opplegget for den kommende konferansen om havets folkerett.

Det er for Norge en både meget betydelig sak og – som det er pekt på i debatten her – også vanskelig sak, i og med at vi selv har kolliderende interesser dels som sjøfartsnasjon, dels som fiskerinasjon, samtidig som det åpenbart er uhyre store mineralverdier som ligger og venter på oss utenfor kysten.

Men de kolliderende interesser Norge har, er likevel som barnemat å regne sammenlignet med de kolliderende internasjonale interesser som gjør seg gjeldende i denne forbindelse. Under behandlingen av disse spørsmål har man dels supermaktinteresser kontra mindre staters interesser, dels kyststater mot innlandsstater, dels i-land mot u-land.

Det er ikke rart at det her melder seg alvorlige og til dels vanskelige konfliktspørsmål. Etter 300 års dyrking av doktrinen om havenes frihet står man jo for første gang i moderne tid i den situasjon at alle land er innstilt på at man her står

overfor problemer hvor det trenges internasjonal regulering, og hvor man ikke kan hevde en hemningsløs frihet.

Det er her ikke bare spørsmål om hva som tjener Norges interesser, men om hva som er praktisk mulig i relasjon til det kjente dogme om politikk som det muligens kunst. Det gjelder ikke minst i en sak som denne, når man skal forsøke å få en samordning av de sterkt kryssende interesser og hensyn som her melder seg.

[243] Vi må vel også se i øynene at vi i denne sak nok har mer åpenbare felles interesser med en del fjerntliggende land enn med våre skandinaviske naboer. Så jeg vet ikke hvor langt man egentlig kan gå i retning av nordisk samarbeid på dette felt. Jeg har i hvert fall oppdaget i FN at våre felles interesser med land som – la oss si – Canada, Australia, New Zealand, til og med Ceylon og Peru, er mer intime enn det vi kan påberope oss som naturlig i forhold til våre nordiske naboland.

Men det viktigste er at Norge fortsatt gir et positivt bidrag til å finne løsninger på de vanskeligheter vi her står overfor. Jeg er sikkert ikke så svært uenig med hr. Brommeland, men jeg vil si det slik at hvis vi virkelig ønsker at denne konferansen skal føre fram, hvis vi ønsker forpliktende, brukbare, akseptable regler, må vi være villige til å strekke oss meget langt for å komme ikke bare u-landene, men også innlandsstater og land uten kystlinje mot havet, i møte.

Hittil har vi kunnet føre en felles nasjonal politikk i havbunnsaken og i spørsmålet om havets folkerett. Jeg håper det vil kunne fortsette. Jeg har inntrykk av at dette 16 siders notat peker hen mot en lojal oppfølging av det som har vært norsk politikk siden disse problemer for alvor ble tatt opp for fire-fem-seks år siden. Og det er ikke for å være innpåsliten, men jeg vil bare for ordens skyld, siden fiskeriministeren ikke er til stede, få fastslått at dette er Den norske regjeringens politikk, som jeg håper også i årene framover, uansett hvilke regjeringskonstellasjoner vi måtte ha, vil bli et felles nasjonalt opplegg i den videre behandling av disse vanskelige og uhyre viktige sakene.

Formannen: Det dokument som vi har fått omdelt, er sendt til Stortinget som et ikke gradert dokument. Det vil framgå av selve det omdelte dokument. Det ble også delt om i hyllene i forståelse med Utenriksdepartementet. Det betyr selvfølgelig ikke at en redegjørelse av utenriksministeren for Stortingets utvidede utenrikskomite uten videre er slikt som man kan sende til avisene. Men jeg går ut fra at representantene iallfall i sitt arbeid må kunne bruke dette dokumentet relativt fritt når det gjelder opplysninger. Hvilken form man så vil gi det videre, vil kanskje Utenriksdepartementet vurdere nærmere. Det er selvfølgelig ingenting i veien for at denne komiteen kan frigi dette spesielle dokumentet hvis man anser det som ønskelig, at man altså gjør det helt [244] åpent og offentlig. Hvis man er tilfreds med at det blir en mellomting, altså slik at det er fullt tilgjengelig som uttrykk for den offisielle politikk, og at vi kan bruke det i diskusjoner og ellers når vi har behov for materiale, uten at man akkurat knytter det til møtet her, så kan vel kanskje det også ha sine fordeler og stort sett tjene hensikten.

Med det samme er det et annet punkt, som hr. Oftedal også var inne på, nemlig forholdet til våre nordiske naboland i sammenheng med de spørsmålene vi

her drøfter. Det er sikkert riktig som hr. Oftedal sa, at man på dette området ikke så lett vil finne basis for en felles nordisk politikk. Det man var enige om iallfall inntil Nordisk Råds møte i Helsingfors i fjor, var at en på nordisk hold burde søke å følge folkerettens regler også når det gjelder fiskerigrensen. Island dissenterte for så vidt på en måte i det spørsmålet. Men jeg har forstått det slik, ikke minst etter de diskusjoner vi har hatt i denne komiteen i noen av de foregående møtene, at det er Regjeringens holdning at vi fra norsk side fortsatt vil følge det som er gjeldende folkerett, og at det som blir bestemt på denne konferansen, og de folkerettslige konsekvenser det får, for så vidt vil være avgjørende for mulige praktiske skritt i retning av f.eks. endring av fiskerigrensen – med andre ord at uten at man her får en folkerettslig basis, vil det ikke fra norsk side bli tatt skritt i strid med nå gjeldende folkerett.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Bare en liten tilføyelse når det gjelder bruken av det dokumentet som komiteens medlemmer har fått tilsendt. Jeg er i hovedtrekkene enig i det komiteens formann nå sa. Det er selvfølgelig ikke noe i veien for å bruke innholdet av dette dokumentet, men det er enkelte taktiske overveielser som kommer til uttrykk der, som vi kanskje ikke ville være fullt så tjent med at man lot komme fram. Vi kunne selvfølgelig lage et nytt dokument hvor disse taktiske overveielsene var tatt ut, men komiteens medlemmer vil sikkert vite å bruke også dette på riktig måte.

Knut Frydenlund: Jeg ville foreslå som en praktisk ordning, fordi dette dokumentet er meget godt og ville være nyttig for Stortingets øvrige medlemmer, at man omarbeidet det, som utenriksministeren nevnte, og sendte det ut i «UD-informasjon», altså lot det komme inn i det ordinære system.

[245] Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Vi skal gjerne gjøre det.

Så var det til hr. Brommelands spørsmål om hvorvidt skipsfartsinteressene også var koblet inn her, og om de var enige i det opplegget som var gjort. Til det er å si at Rederforbundet har vært med i Sjøgrenseutvalgets arbeid hele tiden og er enig i det taktiske opplegg som er gjort når det gjelder spørsmålet om «uskyldig gjennomfart», som er nevnt i dokumentet.

Gunnar Garbo: Det var bare et par korte bemerkninger.

Jeg er for det første helt enig i hovedretningslinjene som man altså fortsatt følger på dette område.

Når det gjelder spørsmålet om nordisk samordning, er det vel helt åpenbart at det vil by på problemer å forene de norske og islandske interesser på den ene siden, med kanskje særlig de svenske og finske på den andre. Men det må jo internasjonalt skje en gjensidig tilpassing i en eller annen form mellom kyststatenes interesser og de andre staters synspunkter, og det er ikke umulig at en viss nordisk samordning, et visst nordisk samarbeid, kunne medvirke til å utvikle kompromissholdninger som kunne virke fruktbare i konferansen som helhet. Så jeg skulle gjerne se at man

strakte seg så langt som gjørlig for å bruke det nordiske samarbeid både foran og under konferansen.

Så var det ett synspunkt til. Som det fremholdes i det notatet vi har fått, har Norge spilt en svært aktiv rolle når det gjelder spørsmålet om den internasjonale havbunn som menneskehetens fellesarv, og når det gjelder spørsmålet om et internasjonalt regime til å ta hånd om utnyttningen av dette felleseie til beste for menneskeheten. Jeg vil bare minne om det synspunkt og uttrykke det håp at vi ikke må bli ensidig opptatt av våre egne interesser, men føre videre den glimrende linje som Norge tidligere har fulgt i FN når det gjelder å få slått fast en utstrekning av den internasjonale havbunn som innebærer at den ikke blir helt spist opp av kyststatene, og når det gjelder å sikre at utnyttelsen der kommer inn under effektiv internasjonal kontroll.

[246] Trygve Bratteli: Jeg forlangte ordet til det punkt som vel ble klarlagt gjennom replikkvekslingen om behandlingen av dokumentet. Jeg ble litt betenkt ved den vanskelig definerbare mellomting mellom gradert og ugradert dokument, og jeg tror det er lite hensiktsmessig. Men kan det løses på den måte som nevnt, at en kan få et litt bearbeidet dokument som kan være offentlig, tror jeg det ville være en fordel.

Svenn Stray: Jeg forstår det slik at hovedlinjen i det opplegg som her er presentert for oss, er at Norges holdning på konferansen når det gjelder disse spørsmål, skal være å forsøke å innta et standpunkt som tar rimelig hensyn til de forskjellige interesser slik som de kommer til uttrykk, og også i noen grad forsøke å spille en meglende rolle. Det synes jeg for min part også er en fornuftig linje for oss å følge. Men naturligvis må vi også ta tilbørlig hensyn til det som er våre hovedinteresser, og jeg skjønner at det synspunktet også ligger innebygget i det vi her har fått høre.

I den forbindelse vil jeg gjerne få lov til å reise et spørsmål. Det er helt på det rene og fremgår tydelig av redegjørelsen at et av de viktige spørsmål som kommer til å bli tatt opp, og hvor man må regne med at der i hvert fall er voksende stemning for å imøtekomme de krav som blir reist, er spørsmålet om utvidelse av kyststatens rett til den økonomiske utnyttelse av havet og havbunnen utenfor dens territorium. Etter det vi hørte her, vil vel det rent umiddelbart fortone seg som å gi store plussvirkninger også for vårt land. Det jeg imidlertid vil spørre om, og som man kanskje må ta et visst hensyn til når man vurderer dette fra norsk side, er om vi ikke vil komme til å oppleve at når det gjelder Nordsjøen og Norskehavet, vil det uansett hva den rent generelle bestemmelse kommer til å bli, måtte bli tatt hensyn til historiske utnyttelsesinteresser som forskjellige stater har. Altså at vi ikke kan regne med at en generell bestemmelse om utvidelse i hvert fall av retten til økonomisk utnyttelse av havet automatisk i sin fulle bredde kommer Norge til gode, men at vi der må være forberedt på at for Nordsjøen og Norskehavets vedkommende vil dette komme til å måtte krysses av særregler som tar hensyn til historisk utnyttelse fra andre staters side. Jeg vil gjerne spørre om ikke det er et moment som man er nødt

til å bringe inn i overveielserne. Jeg kan ikke se at det er berørt i utenriksministerens redegjørelse.

[247] Tor Oftedal: Da jeg nå begynner å få en gnagende følelse av at mine uttalelser om Norden kanskje kan misforstås, vil jeg gjerne av hensyn til referatet få lov til å presisere nærmere hva jeg mente.

Selvsagt bør vi ta sikte på en felles nordisk holdning, på samme måte som vi jo i hele vår virksomhet skal ta sikte på en avbalansert løsning av problemene som gjør rett og skjel til alle sider. Det er ikke meningen at vi, fordi om vi har store kyststatinteresser, skal forsøke å meske oss. Det eneste jeg ville ha fram, var at i denne saken står vi i den stilling at vi har åpenbart mer felles interesser med en del fjerntliggende land enn vi har med stater av den karakter som Sverige og Finland – og med karakter mener jeg selvsagt deres beliggenhet i forhold til verdenshavene.

Norge har opptrådt som et ganske toneangivende medlem av forslagsstillergruppen i FN, som vesentlig består av kyststater som har vært villige til å lytte til Norge. Jeg tror Norge i stor utstrekning har kunnet ikke bare påvirke, men prege de felles opplegg man har kommet fram til i FN, og som også har vunnet en ganske bred tilslutning. Min eneste reservasjon på det nordiske plan er at vi skal ikke stirre oss så blind på ønskeligheten av en felles nordisk løsning at vi skviser oss ut av denne kyststatgruppen og dermed mister de muligheter vi her hadde. La oss ikke glemme at det blant kyststatene er atskillige land som har langt mer rabiante synsmåter enn Norge når det gjelder å krafse til seg selv og mele sin egen kake. Jeg tror vi også der fortsatt må bestrebe oss på å innta en balansert holdning som kan vekke mest mulig tillit og vinne størst mulig forståelse utad, enten vi griper det an på den ene eller andre måten.

[248] Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Når det gjelder det spørsmål hr. Stray tok opp, vil jeg bare si at det er riktig at vi som sluttresultat av denne konferansen forutser at kyststatene i hvert fall vil få en viss utvidet rettighet og reguleringsmyndighet over et utvidet territorium i forhold til i dag. Og med hensyn til det spesielle spørsmål hr. Stray reiste om de historiske utnyttelsesrettene i Nordsjøen, er det vel også riktig å anta at vi her kommer bort i et problem, og at vi muligens for en viss overgangsperiode kan bli nødt til å modifisere de nye reglene. Men så vidt meg bekjent, er ikke dette spørsmål reist ennå på konferansen, og det er vel heller ikke taktisk riktig av Norge å bringe fram dette spørsmål. Jeg går ut fra at det er andre som også er oppmerksom på dette problem og tar det opp på konferansen, men hva som vil komme ut akkurat på det punkt, er vanskelig å si.

Bernt Ingvaldsen: Jeg er enig i alt som er sagt her om disse oppleggene, men det er noe jeg har lyst til å spørre om. Her er det altså en FN-konferanse, og Norge har spesielle interesser på dette området. Nå har jeg ikke inntrykk av at det har vært så stor suksess på andre områder, men på den annen side har jeg fått et visst inntrykk av at man i hvert fall her i Norge legger meget stort vekt på denne FN-konferansen og FN's muligheter for å bidra til en ordning. Er det riktig oppfattet at

det er en – kan man si – alminnelig mening rundt om i verden at FN her har muligheter for å komme fram til et resultat, eller er det mer en ønsketenkning fra norsk side? Jeg må jo si at jeg kan ikke se at det nesten er noe annet alternativ enn FN hvis man vil få i stand en internasjonal ordning på dette området.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Det er av de spørsmål som det ikke er så lett å svare på, men det er vel en alminnelig oppfatning at nettopp de spørsmål som her behandles, er omfattende, at de i hvert fall har ganske stor og utbredt interesse i de land som deltar i disse drøftingene. Det er vanskelig å si noe nærmere om hva som til sjuende og sist måtte komme ut av konferansen. Men det er vår oppfatning at det vil avleire seg resultater som kan få vidtrekkende betydning for de forskjellige statene og deriblant også for Norge.

Tor Oftedal: Jeg er vel i en litt mer ansvarsløs posisjon enn utenriksministeren, så jeg kan kanskje svare mer konkret og ansvarsløst på det president Ingvaldsen spurte om. Når man tar i betraktning at det vel ikke er mer enn fem-seks år siden havbunnsproblemet første gang ble reist, synes [249] jeg det er et bemerkelsesverdig resultat FN allerede har oppnådd. Også om man sammenlikner med fremdriften i norsk offentlig liv, er det ikke lite som er oppnådd. Og det er heller ikke lite at man i høst klarte å bli enige om opplegget for denne konferansen. Dette betyr selvfølgelig ikke at man har garanti for et vellykket resultat. Jeg forstår hr. Ingvaldsens skepsis. Man har i FN møtt skuffelser i en lang rekke andre saker, men akkurat på dette området tror jeg det er grunn til å kunne vise en viss optimisme. Det er i hvert fall, som utenriksministeren sa, ikke bare i Norge, men over hele verden at man ser fram til dette arbeid med meget stor interesse og forventning. Det gjelder ikke bare kyststatene, men også innlandsstatene.

Bernt Ingvaldsen: Det var hyggelig å høre. Jeg har et spørsmål til. Etter hvert som utnyttelsen av materielle og økonomiske ressurser er gått fram, har betydningen av havbunnen i militær henseende også vokst. Og da kommer man inn på problemet med kyststatenes jurisdiksjon som omfatter den siden av saken, og da begynner det å bli virkelig komplisert. Det som jeg da stusser litt over – kanskje ikke akkurat stusser heller – er at det spørsmål ikke er reist i forbindelse med denne jurisdiksjon at en kan vente at den militære utnyttelsen av havbunnen vil kunne spille en helt avgjørende rolle. Det forekommer meg at skal man få i stand en pakkelsning, er det vanskelig å unngå at en toucher de militære problemer. Det ville glede meg om FN også kunne ordne den siden av saken. Men så vidt jeg skjønner, har ikke det spørsmålet hittil vært oppe i forbindelse med denne konferansen.

Gunnar Garbo: Når det gjelder det spørsmål hr. Ingvaldsen reiste, har jo FN ordnet det. Det er sluttet en internasjonal konvensjon om ikke-plassering av ødeleggelsesmidler på havbunnen.

Paul Thyness: Det må der føyes til at det er ikke sluttet en internasjonal konvensjon med forbud mot plassering av ødeleggelsesmidler på havbunnen, men en konvensjon med forbud mot plassering av *masseødeleggelsesmidler* på havbunnen, altså i første rekke atomvåpen. Minelegging f.eks. finnes det intet forbud mot.

Formannen: Flere har ikke bedt om ordet. Jeg går ut fra at utenriksministeren har fått en viss forståelse av oppfatningen i komiteen.

Utenriksministeren vil så gi en redegjørelse med hensyn til spørsmålet om anerkjennelse av Nord-Korea.

[250] Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Når vi har bedt om å få ta denne saken i den utvidede, har det sammenheng med at man særlig på svensk og dansk hold har vært nokså opptatt av et initiativ med sikte på å anerkjenne Nord-Korea og opprette diplomatiske forbindelser. Det har også vært ført rent uformelle drøftelser mellom de nordiske utenriksdepartementer og mellom utenriksministrene – får en vel si – nå sist i forbindelse med Nordisk Råds møte her i Oslo. I Sverige og Danmark er man kommet langt i overveielserne, og de har uttrykt ønsket om å sluttbehandle saken under det nordiske utenriksministermøte i Oslo i slutten av mars. Nå så jeg av avisene så sent som i morges at man i Sverige muligens ville deklarerer dette allerede i denne måned, nærmere bestemt 20. og 21. mars, så de ligger et hestehode foran. Hittil har det vært fremholdt fra svensk og dansk side at man ønsker at man på det nordiske utenriksministermøte kunne komme fram til at en nordisk prinsippbeslutning om å etablere diplomatiske forbindelser med Nord-Korea, skulle komme til uttrykk i kommunikeet fra dette møtet. På norsk side har man vurdert hvilke virkninger en norsk anerkjennelse av Nord-Korea ville kunne få, og da er det på det rene at en slik anerkjennelse på det nåværende tidspunkt vil bety en avlastning i Norges bilaterale forhold til USA og Sør-Korea, som begge i offisielle henvendelser overfor Utenriksdepartementet har gitt uttrykk for at de mener det vil være uheldig om Norge og andre vestlige land nå anerkjenner Nord-Korea. Regjeringen er imidlertid tilbøyelig til å tro at den amerikanske regjering vil akseptere en eventuell norsk anerkjennelse av Nord-Korea som et beklagelig faktum, og at saken ikke vil få varige og alvorlige følger for de nord-amerikanske forbindelser. Men man må utvilsomt regne med muligheten av en belastning. På amerikansk og sørkoreansk hold mener man at et eventuelt initiativ fra de nordiske lands side i anerkjennelsesspørsmålet vil kunne utløse en bølge av anerkjennelse og derved medvirke til å gjøre Nord-Korea mindre forhandlingsvillig og bringe dialogen og tilnæringsprosessen mellom Nord- og Sør-Korea i alvorlig fare. Det fremholdes at anerkjennelsesspørsmålet må vurderes i lys av utviklingen i forhandlingene mellom Seoul og Pyongyang.

Det synes klart at vi for tiden ikke har konkrete handelspolitiske eller andre interesser som tilsier at vi anerkjenner Nord-Korea. Vi har praktisk talt ingen handel med landet, mens vi har en del handel med Sør-Korea.

I tilknytning til disse synspunkter vil jeg kort nevne enkelte argumenter som kan tale *for* at Norge normaliserer sitt forhold til Nord-Korea:

Nord-Koreas initiativ med sikte på å søke landets internasjonale kontaktflate bør bli møtt med velvilje og forståelse, idet det vil kunne vanskeliggjøre en fremtidig tilnærming og reell avspenning på [251] den koreanske halvøy dersom Nord-Korea ikke bringes ut av isolasjonen og utsettes for ytre påvirkning.

Nord-Korea er i dag det eneste land av betydning som Norge ikke har anerkjent. Etter at man har anerkjent Nord-Vietnam og DDR, har grunnlaget for en særbehandling av de delte stater falt bort, og det kan bli oppfattet som en politisk handling rettet mot Nord-Korea at man opprettholder isolasjonen av landet og fortsetter en politikk som ble formulert mens den kalde krigen dominerte den internasjonale politiske situasjon. Denne holdning harmonerer ikke med det prinsipielle norske syn at internasjonal fred og forsoning best kan fremmes gjennom et bredest mulig internasjonalt samarbeid. Samtidig bør vi imidlertid legge vekt på at ingen vestlige land til nå har anerkjent Nord-Korea. Imidlertid har heller ingen østlige land anerkjent Sør-Korea. Skal man vurdere anerkjennelse som et ledd i avspenningsprosessen, ville det selvsagt være mest ønskelig om det skjedde som et ledd i en alminnelig anerkjennelse av begge deler av Korea.

Samtaler med regjeringsrepresentanter for Nord- og Sør-Korea etterlater et klart inntrykk av at mulighetene for gjenforening i beste fall ligger flere år frem i tiden. På bakgrunn av regimenes diametralt forskjellige karakter synes det realistisk å regne med at vi lenge ennå vil måtte basere oss på et delt Korea. Også tidspunktet for en mulig begrenset avtale om gjenopprettelse av visse kontakter er helt på det uvisse. Det er derfor viktig at man ikke binder seg til at man ikke vil anerkjenne Nord-Korea før en avtale om gjenforening eller tilnærming er inngått.

Som konklusjon kan sies at det utover vårt alminnelige ønske om å normalisere vårt forhold til alle land og bringe Nord-Korea ut av isolasjonen, ikke er noen spesielle norske interesser som tilsier at Norge snarest mulig oppretter diplomatiske forbindelser med Nord-Korea. Man må også regne med en viss belastning vis-à-vis USA og Sør-Korea, selv om man antagelig bør kunne basere seg på at belastningen på forholdet til USA ikke vil bli av alvorlig og varig art. Det er således ingen grunner som taler for at Norge skal være et førende land i denne sak, og det bør selvsagt ikke under noen omstendighet komme på tale at Norge som eneste land anerkjenner Nord-Korea.

Normalt skulle det i og for seg heller ikke være noen saklige grunner for at Norge nødvendigvis skulle koordinere en eventuell anerkjennelse av Nord-Korea med Sverige og/eller Danmark. Slik forholdet er mellom Sverige – og delvis også Danmark – og USA, ville en samordning med disse land antagelig bety en ekstra belastning for oss overfor USA. Slik saken har utviklet seg, synes det imidlertid ikke mulig å komme utenom en viss nordisk drøftelse av saken, idet Sverige og Danmark har tatt den opp og bebudet anerkjennelse i nær framtid.

[252] Etter Regjeringens oppfatning er det, slik det hele har utviklet seg, viktig at Norge ikke blir stående isolert blant de nordiske land. Dersom man fra svensk og dansk side opprettholder ønsket om at det offentliggjøres en eller annen

form for uttalelse i samband med det nordiske utenriksministermøte, er det Regjeringens syn at man fra norsk side ikke bør motsette seg dette. Uttalelsen bør imidlertid formuleres slik at den ikke binder de nordiske land til en samtidig eller altfor snarlig etablering av diplomatiske forbindelser med Nord-Korea, men gir muligheter for at det enkelte land kan velge det tidspunkt som passer vedkommende land best. Regjeringen mener norske interesser vil være tjent med at det blir en viss avstand i tid mellom Sverige/Danmarks og Norges eventuelle anerkjennelse av Nord-Korea.

Gunnar Garbo: Jeg bad om ordet med en gang, for jeg må dessverre forlate møtet om et øyeblikk.

Jeg vil gjerne i korthet si at for mitt vedkommende synes jeg man bør gå til norsk anerkjennelse av Nord-Korea dersom det kan skje som ledd i en felles nordisk opptreden. Nord-Korea er så vidt jeg skjønner, et stabilt regime og er en selvstendig og uavhengig stat som helt ut fyller de normale vilkår for anerkjennelse av stater, og det er realistisk å regne med at en gjenforening av systemer som er så ulike som de er i Nord-Korea og Sør-Korea, vil ha meget lange utsikter. På bakgrunn av den holdning vi nå har inntatt til Øst- og Vest-Tyskland og til Sør- og Nord-Vietnam kan ikke jeg lenger finne at det er noen spesiell folkerettslig grunn til at man ikke skal behandle Nord-Korea på samme måte, og jeg er tilbøyelig til å legge større vekt på noen av de argumenter som utenriksministeren nevnte for anerkjennelse: dette som går på legitimering, dette som går på å bringe land inn i det internasjonale samkvem. Jeg er tilbøyelig til å legge større vekt på de hensyn enn på de argumenter som er anført for anerkjennelse.

Paul Thyness: Det har foregått en interessant utvikling i Korea i det siste – man kan vel nesten si i de siste måneder – og det er vel ingen tvil om at dette er et resultat av USA's press på Sør-Korea for å få til en normalisering som et ledd i Amerikas forsøk på å komme over på en ny basis i sitt forhold til Øst-Asia. Jeg tror at det i denne sammenheng vil være meget uklokt av Norge å begynne å føre en selvstendig politikk i et område av verden hvor vi har minimale økonomiske og politiske interesser, og hvor vår innblanding høyst sannsynlig vil oppfattes som noe mer enn det er fra vår side. Jeg tror utenriksministeren har [253] overmåte rett i at dette ville være en belastning på Norges forhold til USA, men jeg vil gjerne si at jeg er ikke helt sikker på om det fra alle synsvinkler er en riktig vurdering når utenriksministeren sier at dette vil bli akseptert som et beklagelig faktum som ikke får varige følger. Regjeringer er realistiske, og en anerkjennelse vil sikkerligen ikke føre til noen direkte mottrekk, men jeg tror det vil gå inn som en forsterkning av den stadig økende uvisshet om hvor Norge egentlig vil hen i sin utenrikspolitikk, som på lenger sikt kan få meget ubehagelige og varige konsekvenser for Norge. Det er dessverre slik at et lite land i sin utenrikspolitikk for å komme noen vei i første rekke vil være avhengig av goodwill. Vi er ikke i den situasjon at vi kan presse våre synspunkter frem med noen grad av politisk og økonomisk makt, og følgelig vil det være en varig følge dersom Norge kommer – skal vi si – i en skjev utgangsstilling

rent opinionsmessig sett overfor våre viktigste allierte. Vi er selvfølgelig alle her enige i ønsket om å avvikle den kalde krig. Jeg tror også det eksisterer en bred enighet om at diplomatisk anerkjennelse ikke bør betraktes som den har vært betraktet, men at den bør være en nokså naturlig historie overfor et hvilket som helst land med stabilt regime, kontroll over sitt territorium osv. Det er bare det beklagelige forhold at det er ikke vi som avgjør dette. Vi må akseptere at diplomatisk anerkjennelse av Nord-Korea vil bli sett på i et annet lys enn vi gjør det, og derfor tror jeg at utenriksministeren har helt rett i at det bør være noe lenger avstand i tid mellom svensk og dansk anerkjennelse og eventuelt norsk. Jeg tror vi må sørge for at når vår anerkjennelse skjer, kommer den i en helt annen kontekst enn som et forsøk på å fortelle USA hvordan deres østasiapolitikk bør være. Det tror jeg ikke blir forstått, det vil ikke bli oppfattet på en måte som vi helst vil like.

Min konklusjon er den stikk motsatte av hr. Garbos, selv om jeg formodentlig er enig med ham i det generelle synspunkt at vi bør ha et naturlig diplomatisk forhold til alle land. Jeg tror at selve anerkjenneshandlingen i dette tilfelle er uønsket ut fra norske interesser i saken. Jeg synes det er kjedelig at Sverige og Danmark her vil ta et standpunkt som formodentlig vil skape et visst opinionspress i enkelte små segmenter av norsk opinion mot vår utenrikspolitikk på dette området, men jeg tror oppriktig talt vi heller får tåle det. Jeg har ingen lyst til at Norge skal komme i samme forhold til De forente stater som Sverige har arbeidet seg inn i, og som Danmark later til å søke å oppnå.

Asbjørn Haugstvedt: Jeg oppfattet utenriksministeren ut fra hans innlegg dithen at han stort sett vil føre den politikk når det gjelder Nord-Korea, [254] som vi til nå har ført når det gjelder vårt forhold til splittelsen i Tyskland. Det spørsmål som ofte var nevnt da vi diskuterte Øst- og Vest-Tysklands deling, var nettopp spørsmålet om hvordan Bonn ville reagere om vi gikk til en ensidig anerkjennelse av DDR. Det var meget sterkt fremme i diskusjonen at Bonn var vår allierte og hvordan en slik anerkjennelse ville innvirke på forholdet til våre NATO-allierte m.v. I denne sammenheng er det vel naturlig å se USA som vår allierte i samme forhold som man var alliert til Bonn når det gjaldt anerkjennelse av DDR. Og så har man spørsmålet: Er Amerika nå i den posisjon i Sør- og Nord-Korea hvor de driver forhandlinger noe i likhet med de forhandlinger man kan si Willy Brandt arbeidet med i sin østpolitikk? Det synes å gå fram at det foregår forsøk på å finne fram til en normalisering av forholdet i Korea, og da vil jeg anta at vi bør opptre i saken som vi gjorde når det gjaldt forholdet til Tyskland: vi bør ta det med ro og avvente utviklingen. Jeg er i og for seg enig i at vi i de nordiske land rykker raskt fram som de første og eneste med hensyn til atter å gå til en diplomatisk anerkjennelse. Det er selvfølgelig slik at noen må være de første i enhver sammenheng hvis det skal bli en utvikling, men det forekommer meg at det er enklere å rykke fram på et område når en er langt borte, som vi er i denne sammenheng, slik at en har svært liten kontakt med disse fjerne strender. Det ville kanskje være naturlig at man avventet situasjonen noe inntil de som har større og mer omfattende kunnskaper om disse land og også mer kontakt med dem, kanskje rykker fram. Jeg synes at vi i denne

sammenheng kunne ta det noe med ro. Jeg har ikke noe å innvende mot den forsiktede linje som jeg oppfattet utenriksministeren la opp til i sitt innlegg i denne sak.

[255] Knut Frydenlund: Så vidt jeg oppfattet utenriksministeren, er Regjeringen innstilt på å gi uttrykk for at en i prinsippet vil anerkjenne Nord-Korea, og det synspunktet er jeg enig med utenriksministeren i. Etter at vi har anerkjent Øst-Tyskland og Nord-Vietnam, er hele vår konsepsjon om delte stater falt bort. Det er bare Nord-Korea som står igjen. Og så vidt jeg vet, har utenriksminister Vårviks forgjenger, Andreas Cappelen, gjort visse forberedelser i denne saken.

Når det gjelder tidspunktet for anerkjennelse, er jeg interessert i å få en klargjøring. Utenriksministeren refererte til en melding i avisene om at svenskene vil ta sikte på å anerkjenne Nord-Korea 20. eller 21. mars. Vil det i tid falle foran det nordiske utenriksministermøtet? – Vel, utenriksministeren nikker, og da er spørsmålet om det er mulig å holde svenskernes anerkjennelse tilbake til etter utenriksministermøtet, slik at man kunne få et prinsippvedtak fra dette nordiske utenriksministermøtet. Det har liten hensikt å få et slikt prinsippvedtak hvis ett av landene allerede har anerkjent Nord-Korea. Dette reiser også spørsmålet om de andre nordiske lands stiling. Har man noe kjennskap til hva Finland og også Island akter å gjøre, og hvordan de vurderer dette spørsmål? Jeg er interessert i en klargjøring av dette før man vurderer spørsmålet om tidspunktet nærmere.

Formannen: Jeg skal være enig i at Nord-Korea er i den stilling når det gjelder regimets kontroll og stabiliteten av denne at det er et land som for så vidt ligger til rette for en diplomatisk anerkjennelse. Det forutsetter etter min mening at man velger et riktig tidspunkt og riktige folk å være sammen med når det skjer. Det er vel ikke helt korrekt å si at man dermed ikke vil ha noen delte stater igjen. Jeg vet ikke om utenriksministeren også har planer om å anerkjenne Formosa i nær framtid. Det er unektelig et spørsmål som ikke er så helt enkelt, men en må konstatere at det i tiden fra 1948 og inntil nå der har vært et meget stabilt regime. Vel, Formosa-spørsmålet var en digresjon.

Jeg må si jeg reagerer mot at vi nå skulle være med på noen særlig bastant felleserklæring med den svenske og den danske regjering, når svenskene allerede har reklamert med at de vil gå til et slikt skritt. Jeg tror heller ikke det vil være noen gunstig plassering for oss å bli så sterkt assosiert med Palme-regjeringens utenrikspolitikk. Med tanke på den nåværende [256] danske regjering, som delvis har hensynet til SF å ta som en forutsetning for sin eksistens, er det heller ikke sikkert at vi bør følge opp i en sak som denne. Jeg synes det er naturligere at vi her plasserer oss sammen med iallfall noen andre NATO-land i vurderingen av denne saken. Det er utvilsomt en sak som for oss først og fremst berører utenrikspolitiske interesser utenom det nordiske. Og jeg tror en viss tilbakeholdenhet her er å foretrekke. Jeg er ikke riktig sikker på i hvilken form Regjeringen i tilfelle tenker en slik fellesuttalelse skulle ha, og det kan selvfølgelig bero noe på det om en bør gi sin tilslutning. Men rent umiddelbart må jeg si at jeg tror ikke det vil skade noen

berettigede interesser om vi tok det noe rolig her. Med det mener jeg slett ikke at en skal gi uttrykk for at Nord-Korea ikke er et land som en vil komme til å anerkjenne. Men jeg mener tidspunktet og sammenhengen betyr atskillig, og jeg iallfall vil heller være tilbøyelig til å være noe mer tilbakeholden enn utenriksministeren antydte enn å gå i motsatt retning. At vi skulle spille oss ut – og da tenker jeg også på vår plassering ellers i øyeblikket – i forhold til alle andre NATO-land med unntak av Danmark, synes jeg ikke gir noen gunstig tilvekst til den utenrikspolitiske plassering som vi i øyeblikket er i.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Det var til hr. Frydenlund som spurte om også Finlands og Islands holdning. Det ligger slik an at det særlig i Finland har vært nokså sterk bevegelse i spørsmålet i den siste tid. Det siste vi har hørt derfra, er at man gjerne ser at de nordiske land kan opptre i fellesskap på grunnlag av en felles prinsippbeslutning fra utenriksministermøtet i Oslo med sikte på å etablere diplomatiske forbindelser med Nord-Korea. De er tydeligvis ikke innstilt på å vente noe særlig lenger enn til det, etter det vi har forstått. Island har sagt at man vil følge flertallet på utenriksministermøtet i denne saken.

Når det gjelder det jeg sa om Sverige, er det opplyst til oss at den svenske utenriksminister under en utenriksdebatt i Riksdagen 21. mars vil annonsere en prinsippbeslutning om å anerkjenne Nord-Korea, men ikke tidspunktet.

Hr. Frydenlund reiste også spørsmålet om vi kunne bevege svenskene til å vente med dette utspillet til utenriksministermøtet. Det kunne en vel muligens, men nå har de kjørt dette ut, det har stått i både svensk og norsk presse. Men [257] hvis vi skulle ha beveget dem til det, måtte det ha vært kun under den uttrykkelige forutsetning at vi fra norsk side var rede til under utenriksministermøtet å gi denne uttalelsen en nokså sterk form, og at vi også langt på vei var innstilt på at en anerkjennelse skulle falle i tid nokså nær sammen med Sveriges og Danmarks. Kun under denne forutsetning tror jeg vi ville kunne ha beveget svenskene til å vente til utenriksministermøtet.

Vi har drøftet dette i Regjeringen og funnet ut at siden dette nå er brakt opp på nordisk hold, siden man både i Sverige, Danmark og Finland arbeider med sikte på en nær forestående anerkjennelse av Nord-Korea, er det vanskelig for oss å stille oss helt utenfor. Fra norsk side er det ønskelig at vi på utenriksministermøtet i slutten av mars kunne bli enige om en uttalelse som åpnet mulighet for de enkelte land til mer fritt å ta standpunkt til tidspunktet for anerkjennelse, og at vi kunne forskyve dette noe i forhold både til Danmark og Sverige, eventuelt Finland. I alle fall er det vår oppfatning at vi ikke bør anerkjenne Nord-Korea samtidig med Sverige og Danmark.

Guttorm Hansen: Jeg tror først jeg vil si at denne saken om anerkjennelse av Nord-Korea bør ikke av noen gjøres til noen stor internasjonal affære. Det er det selvfølgelig slett ikke. Det er en relativt ordinær sak sett som sak. Dens politiske implikasjoner ut fra forholdet til allierte osv. kan selvsagt gjøre denne sak til noe

mer. Jeg tror at jeg for min del vil si at Regjeringen bør vurdere dette spørsmål og finne fram til det best egnede tidspunktet for en eventuell anerkjennelse.

Jeg har også lyst til å si at nordisk samarbeid og samordning har alltid sin bakside. Når det gjelder det interne samarbeid, er det slik at det er det land som er minst villig til å være med, som bestemmer tempoet. Når det gjelder Nordens forhold til omverdenen i en del delikate saker, ser det ut til å være slik at det er det land som er villig til å gå lengst hurtigst mulig, som bestemmer tempoet. Jeg må si at jeg tror at Norge i sine internasjonale relasjoner i stor grad bør velge sine egne tidspunkter. Det er ikke vanskelig å se at Finland har en betydelig interesse i en felles nordisk opptreden i en slik sak. Det synes jeg er veldig lett å se. Islands nåværende koalisjon er også slik at jeg synes ikke det er noe vesentlig å støtte seg til. De indre politiske forhold som måtte bestemme de to andre lands holdninger, er sjølsagt interessante, [258] og man kan sjølsagt bringes inn i et slags konkurranseforhold – hvem er flinkest til å anerkjenne eller ikke anerkjenne. Men jeg er veldig i tvil om hvorvidt vi skal gi oss inn på akkurat det. Jeg holder fast ved at dette er ingen stor internasjonal sak, og at den norske regjering bør velge tidspunktet ut fra sin egen vurdering av saken. Det er ikke mulig for noen her å vurdere om det riktige tidspunkt er samtidig med eller senere enn de andres eventuelle anerkjennelser. Jeg synes ikke det er så interessant i denne saken. Det vil jeg gjerne gi uttrykk for.

Når det gjelder formannens spørsmål om anerkjennelse av Formosa, går jeg ut fra at det ikke var helt analogt. Så vidt jeg vet, oppfattes Formosa ikke som noen delt stat, men som representerende det store Kina, og vi har vel anerkjent det store Kina gjennom Peking. Så jeg kan ikke se noe annet enn at det er Korea som er den siste delte stat vi ikke har denne ordningen med.

Rolf Fjeldvær: Prinsippet om anerkjennelse av delte stater, under visse forutsetninger som stabile regimer osv., kan vi lett bli enige om. Men da bør også prinsippet ha like stor gyldighet i øst som i vest. Jeg kan ikke forstå annet enn at dersom et par vestlige land anerkjenner Nord-Korea, burde en forutsette at en del østlige land anerkjente Sør-Korea. Jeg kan derfor ikke forstå at det har noen hast med vår anerkjennelse. Vi bør heller bruke det som et slags press om at det skal ikke være noen ensidighet her.

Kjell Magne Fredheim: Jeg er enig med dem som har sagt at forholdet ligger til rette for anerkjennelse av Nord-Korea. Og jeg skulle ikke ha noe å si på en felles nordisk erklæring under den forutsetning at ikke noen av de andre nordiske land hadde annonsert sitt standpunkt tidligere. Her kommer vi inn på det som hr. Guttorm Hansen var inne på. Vil ikke en felleserklæring nå etter at svenskene, og sannsynligvis også danskene, har gitt offentlig uttrykk for at de vil anerkjenne Nord-Korea, virke som om norsk utenrikspolitikk på visse områder faktisk blir ledet av nabolandene? Jeg er noe betenkt med hensyn til en slik felleserklæring, fordi de andre allerede har annonsert sin linje, og vi blir da trukket inn i den. Men som sagt:

Jeg er enig i at forholdene ellers ligger til rette for en anerkjennelse. Og det blir da Regjeringens sak å vurdere når dette bør skje.

[259] Svenn Stray: Jeg vil først bare få si rent generelt at jeg slutter meg stort sett til de betraktninger som formannen gav uttrykk for. Når det gjelder spørsmålet om hva man eventuelt skal si om saken etter det nordiske utenriksministermøtet, har jeg nærmest motsatt oppfatning av den hr. Frydenlund gav uttrykk for. Jeg tror at istedenfor å forsøke å gjøre noen henvendelse til Sverige for å få dem til å la være å annonsere dette i forbindelse med sin utenriksdebatt, bør man fra norsk side kun henvise til at det er kommet ensidige deklarasjoner om dette, og at det derfor er naturlig at man i kommunikeet om dette fra det nordiske utenriksministermøtet f.eks. bare sier at saken har vært drøftet.

Knut Frydenlund: Til det siste som hr. Stray sa, må jeg si at jeg stilte et spørsmål til utenriksministeren om dette og fikk det svar at det var allerede bestemt på forhånd at den svenske utenriksminister i Riksdagen skulle gi denne bekjentgjørelse 21. mars. Dette kjente jeg ikke til på forhånd.

I tilknytning til det hr. Fredheim sa om hvor vår utenrikspolitikk skal dirigeres fra, kom jeg til å tenke på at Hækkerup, da han overtok som utenriksminister i Danmark, slo i bordet en sen nattetime og sa at nå skal det være slutt på at Danmarks utenrikspolitikk dirigeres fra Oslo.

Formannen: Det var den gang og ikke nå.

Knut Frydenlund: Vurderingen av Amerikas reaksjon er nevnt. Jeg kommer da litt inn på hr. Thyness' innlegg, fordi jeg tror nemlig at utenriksministerens vurdering av den amerikanske reaksjon er den riktige. Amerika har jo advart mot dette, og de vil reagere på det. Men jeg tror det er en betinget reaksjon. Den vil være betinget fordi hvis vi ser på Amerikas utenrikspolitikk i den del av verden, er det klart at de er ute etter å få normalisert forholdet mellom Nord- og Sør-Korea. Hele deres opplegg vil nødvendigvis føre til en anerkjennelse av Nord-Korea. Det kan være de vil reagere mot tidspunktet, men selve realiteten tror jeg ikke Amerika vil ha så enormt store motforestillinger mot, slik at reaksjonen fra amerikansk side vil, som utenriksministeren sa, være betinget.

[260] Paul Thyness: Jeg tror man gjør en stor feil hvis man ser på denne saken isolert. Gjør man det, kommer man uten vanskelighet frem til at det ikke er noen stor sak. Men hvis man ser på denne som et ledd i hele det bilaterale forhold mellom vårt land og USA, kan man kanskje komme til å oppdage at denne saken kan bli litt vel stor.

Det er ikke tvil om at De forente stater nu er inne i en veldig vanskelig fase, hvor deres utenrikspolitikk på mange måter omlegges, og hvor folkeopinionen – den spiller nemlig ikke bare en rolle i Norge – er i kraftig bevegelse på basis av de økonomiske problemer de har med dollaren osv. og spørsmålet om amerikanske

tropper i Europa. Det er mange ting som nu dukker opp, og som skaper en ganske betydelig utvikling i opinionen i folket og i Kongressen. Og i denne situasjon, hvis vi verdsetter vårt generelle forhold til USA – det gjør jeg; jeg tror det er viktig for oss; jeg tror det er viktigere for oss en vårt generelle forhold til Sverige og Danmark – vil jeg være meget varsom med å revurdere denne saken. Det er en meget liten sak i seg selv, men den kan ikke ses isolert, og jeg tror man må være klar over at Norges utenrikspolitiske handlefrihet kanskje er blitt noe mindre i det siste enn den var, og at vi er nødt til å ta visse konsekvenser av det.

Jeg synes at vi i denne sammenheng skal legge meget liten vekt på at Norden skal opptre samlet. Jeg tror vi bør finne et tidspunkt for å gå til denne anerkjennelse ut fra de prinsipper vi alle sammen deler når det gjelder diplomatisk anerkjennelse og diplomatisk kontakt med land, hvor det er kurant i forhold til våre primære allierte.

Formannen: Da har jeg ikke flere på talerlisten, og jeg går ut fra at utenriksministeren har registrert de forskjellige uttalelser og nyanseringer.

S a k n r . 3 .

Eventuelt.

Formannen: Før vi hever møtet, har utenriksministeren en sak til som han gjerne ville nevne for komiteen.

Spørsmål om eksport av våpen til Spania.

[261] Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg vil gjerne få lov til helt kort å nevne et spørsmål. Det gjelder spørsmålet om eksport av våpen til Spania.

Raufoss ammunisjonsfabrikker har spurt om de kan påregne eksporttillatelse for en eventuell leveranse til Spania av 30 000 lette anti-tank rakettvåpen.

Stortingets retningslinjer for eksport av våpen går som kjent ut på at slik eksport ikke skal tillates til «områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig». Det synes for så vidt klart at denne beskrivelsen ikke passer på Spania i dag. Imidlertid er det gjennom 1960-årene gitt avslag sju ganger på anmodninger om eksporttillatelse for leveranse til Spania, mens det én gang – i februar 1965 – er gitt tillatelse til eksport av plast løssammunisjon.

Den mengde det dreier seg om, er beregnet til å ha en salgsverdi på 12-15 mill. kr., mens den samlede årsproduksjon ved Raufoss ligger på omkring 100 mill. kr. Det må derfor antas å være en betydelig økonomisk interesse for fabrikkene og for vedkommende distrikt å få innvilget eksporttillatelse.

På den annen side er jeg ikke tilbøyelig til å anbefale at vi nå fraviker den tradisjon som har dannet seg gjennom 1960-årene med en lang rekke avslag. Saken er ikke avgjort i Regjeringen, og jeg vil gjerne benytte denne anledningen til å nevne den her i komiteen, for å høre eventuelle råd.

Paul Thyness: Alle de brede smil rundt bordet er vel råd godt nok.

Svenn Stray: Jeg vil si som min personlige mening at eksporttillatelse bør gis.

Knut Frydenlund: I sin korte redegjørelse gav utenriksministeren uttrykk for sin oppfatning, som vel også er departementets oppfatning, og jeg støtter det synspunkt at man ikke skal gi den eksporttillatelse det her er søkt om. Man har jo, som utenriksministeren viste til, avslått lignende søknader [262] en rekke ganger tidligere, og det har hver gang hatt sin begrunnelse, som det ikke er nødvendig å komme inn på her.

Guttorm Hansen: Jeg kan frafalle ordet.

Formannen: Det kan også jeg gjøre etter hr. Frydenlunds innlegg.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Egentlig burde vi vel slutte å produsere våpen her i landet. Det ville være mest problemfritt.

Svenn Stray: Ja, det er det som er konsekvensen. Det er ingen reell begrunnelse for å avslå denne søknaden.

Formannen: Flere har ikke forlangt ordet. Jeg takker for frammøtet.

Møtet hevet kl. 10.40.